

ارزیابی سطح توسعه یافتگی شهرستان‌های استان سیستان و بلوچستان با استفاده

از مدل‌های AHP و TOPSIS

(شهرستان‌های زاهدان، زابل، ایرانشهر و چابهار)

علی ریگی^۱، مرتضی یآوری^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی شهری

۲- کارشناسی ارشد طراحی شهری، عضو هیئت‌علمی گروه شهرسازی دانشگاه زابل

Ali.reegi724@gmail.com

چکیده

در کشورهای جهان سوم تمرکز شدیدی بین مناطق وجود دارد که باعث عدم تعادل شده است. در نتیجه این سیاست، تعداد محدودی از مناطق توسعه می‌یابند و سایر مناطق به صورت حاشیه‌ای عمل می‌نمایند. ایجاد توازن و هماهنگی در سازماندهی شهری، از مصادیق بارز توسعه‌یافتگی به شمار می‌رود. در این مطالعه برای شناسایی و تعیین رتبه توسعه‌یافتگی ۴ شهرستان زاهدان، زابل، ایرانشهر و چابهار؛ با استفاده از آخرین اطلاعات سالنامه آماری استان (سال ۱۳۹۰) ۱۵ شاخص در بخش‌های کشاورزی، آموزشی و بهداشت و درمان مورد مطالعه قرار گرفته است. هدف از این مطالعه، ارزیابی سطح توسعه شهرستان‌های بزرگ استان است. روش پژوهش توصیفی و تحلیلی است و با استفاده از آمار، مقایسه‌ای بین ۴ شهرستان انجام شده است. وزن شاخص‌ها با بهره‌گیری از روش AHP تعیین شد، سپس سطح توسعه‌ای ۴ شهرستان به تفکیک ۳ بخش، با روش TOPSIS رتبه‌بندی شد. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده، در بخش‌های آموزشی و بهداشت و درمان، زاهدان رتبه اول را داراست و در بخش کشاورزی نیز زابل در سطح اول قرار دارد. همچنین چابهار در بخش‌های بهداشت و درمان و کشاورزی و ایرانشهر در بخش آموزشی کمتر از دیگر شهرستان‌ها توسعه یافته‌اند. تحلیل نتایج نشان می‌دهد که امکانات و خدمات به‌صورت هماهنگ و متعادل در سطح استان پخش نشده و از پتانسیل‌های موجود استان استفاده کافی نمی‌شود.

واژگان کلیدی: سطح توسعه‌یافتگی، AHP، TOPSIS، سیستان و بلوچستان.

۱- مقدمه

توسعه، تغییر بنیادی در متغیرهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی هر جامعه است و تحقق آن، مستلزم ایجاد هماهنگی بین ابعاد گوناگون آن است (امین بیدخت، ۱۳۸۵: ۱۷). رشد و توسعه به‌عنوان یک مقوله‌ی اقتصادی-اجتماعی ابتدا از سوی اقتصاددانان و سپس جامعه‌شناسان مورد توجه اساسی قرار گرفت. توسعه جریانی چندبعدی است که تجدید سازمان و سمت‌گیری متفاوت کل نظام اقتصادی-اجتماعی را به همراه دارد. به عبارت ساده، با توجه به اینکه هدف اصلی توسعه حذف نابرابری‌ها است، بهترین مفهوم توسعه، رشد همراه با عدالت اجتماعی است (تودار، ۱۳۶۷: ۲۳۵). بحث نابرابری توسعه منطقه‌ای از موضوعاتی است که در فرهنگ برنامه‌ریزی منطقه‌ای مطرح شده و هنوز در کشور ما جایگاه چندان مشخصی ندارد. نابرابری‌های توسعه‌ای در بین مناطق که به